ASIANTUNTIJALAUSUNTO
Apulaisprofessori Tatu Hyttinen

EDUSKUNNAN LAKIVALIOKUNNALLE

Asia: HE 70/2024 vp Hallituksen esitys eduskunnalle laiksi pakkokeinolain 8 luvun muuttamisesta.

Aluksi
Hallituksen esityksessä ehdotetaan muutoksia pakkokeinolakiin (806/2011, jäljempänä PKL). Keskeisin ehdotus on, että laite-etsintä, kuten pääsy matkapuhelimen sisältämiin tietoihin, sidottaisiin tuomioistuimen suorittamaan etukäteisvalvontaan.

Kyse olisi merkittävästä muutoksesta. Tällä hetkellä laite-etsinnästä päättää tuomioistuimen sijasta pidättämiseen oikeutettu virkamies (PKL 8:29) tai kiireellisissä tilanteissa myös poliisimies (PKL 8:29 ja PKL 8:16). Päätöksen lainmukaisuus voidaan (tietyissä tilanteissa) saattaa jälkikäteen tuomioistuimen arvioitavaksi (PKL 8:29a), mutta tuomioistuinten harjoittamaa etukäteiskontrollia laite-etsinnöille ei ole.

Tilanteen ongelmallisuus on tunnistettu jo pidemmän aikaa, koska erilaiset laitteet, kuten matkapuhelimet, voivat nykyisin sisältää lähes kaiken olennaisen tiedon ihmisen yksityiselämästä. Täydellä voimalla problematiikka konkretisoitui kuitenkin vasta lokakuussa 2024, kun Euroopan unionin tuomioistuin antoi tuomion asiassa 548/21 CG v. Bezirkshauptmannschaft Landeck (4.10.2024). Tuomiossa linjattiin, että esitutkintaviranomaisten mahdollisuus saada rikostutkinnassa pääsy esimerkiksi matkapuhelimen sisältämiin tietoihin edellyttää (tiettyjä kiireellisiä tapauksia lukuun ottamatta) tuomioistuimen tai riippumattoman hallintoelimen etukäteiskontrollia. Unionin tuomioistuimen ratkaisua voidaan pitää perusteltuna.

Union tuomioistuimen jälkeen kotimainen oikeustila on ollut epäselvä. Oikeuskäytännössä on pohdittu etenkin sitä, voidaanko rikosasioissa enää tukeutua todisteisiin, jotka on saatu laite-etsinnässä, jonka hyväksyttävyyttä ei ole EU-oikeuden edellyttämällä tavalla etukäteen kontrolloitu tuomioistuimessa tai riippumattomassa hallintoelimessä. Normatiivisesti kyse on ollut EU-oikeuteen sisältyvästä etusijaperiaatteesta. Sen mukaan kansallinen laki, kuten pakkokeinolaki, on jätettävä soveltamatta, jos se on ristiriidassa EU-oikeuden kanssa, eikä ristiriitaa voida poistaa tulkitsemalla kotimaista lakia EU-oikeuden mukaiseksi.

Huomionarvoista on, että syksystä 2024 alkaen tuomioistuimet ovat myös määränneet laite-etsinnästä saatuja tietoja hävitettäväksi, koska ne on hankittu EU-oikeuden vastaisesti. Jos kyse on ollut rikosasiasta, jossa laite-etsinnässä saadut tiedot ovat muodostaneet olennaisen osan todistelusta, juttu on voinut kuihtua kasaan. Käytännössä tämä on tarkoittanut sitä, ettei rikosvastuu ole toteutunut. Niinpä pidän täysin selvänä, että hallituksen esitys sisältää perustellun ja tarpeellisen lainsäädäntöehdotuksen, joka on saatettava myös mahdollisimman kiireellisesti voimaan. Tämän vuoksi kohdistan hallituksen esitykseen lähinnä yksittäisiä kriittisiä huomioita, jotka voisi olla perusteltua ottaa eduskuntakäsittelyssä huomioon.

Lausuntonani esitän kunnioittavasti seuraavan.

Pistemäisen lainsäädäntöuudistuksen perusteltavuus

Hallituksen esitys on jouduttu valmistelemaan kiireellisessä aikataulussa. Tähän nähden esityksen peruspalikat ovat varsin hyvässä kunnossa. Tätä selittää osin se, että valmisteluprosessin aikana on kattavasti huomioitu ensimmäisellä lausuntokierroksella saatu palaute, ja palautteen perusteella on myös tehty merkittäviäkin muutoksia alkuperäiseen esitykseen. Näin ollen esitys on peruslähtökohdiltaan hioutunut toimivaksi jo ennen eduskuntaan päätymistään.

Periaatteellisempi ongelma sisältyy siihen, että kyse on pakkokeinolakiin tehtävästä pistemäisestä muutoksesta, joka entisestään rikkoo pakkokeinolain systematiikkaa ja johdonmukaisuutta. Ideaalimaailmassa nyt ehdotettu lainsäädäntömuutos olisikin valmisteltu osana käynnissä olevaa laajempaa pakkokeinolain uudistusta (tietojeni mukaan vuonna 2025 oikeusministeriössä on aloitettu pakkokeinolain muutostarpeiden laajempi arviointi, jonka on tarkoitus valmistua vuonna 2027). Tällöin olisi ollut mahdollista perusteellisemmin arvioida sitä, kuinka esimerkiksi unionin tuomioistuimen ratkaisu C-548/21 CG v. Bezirkshauptmannschaft Landeck (4.10.2024) saataisiin implementoitua osaksi kotimaista pakkokeinolakia siten, että pakkokeinolain sisäinen systematiikka ja johdonmukaisuus kärsisivät mahdollisimman vähän.

Pidänkin mahdollisena, että käynnissä olevassa pakkokeinolain uudistustarpeiden arvioinnissa joudutaan uudelleen palaamaan siihen, kuinka laite-etsinnästä ja siitä päättämisestä olisi perusteltua säätää. Tämä ei muuta sitä, että laite-etsintöjen tuomioistuinkontrollista on välttämätöntä säätää tässä ja nyt. Niinpä nyt ehdotettua pistemäistä lainsäädäntöuudistusta onkin pidettävä perusteltuna, vaikka samalla voidaan kysyä, kuinka johdonmukaista on sisällyttää tuomioistuimen etukäteiskontrolli laite-etsintään ulottamatta sitä samalla yleiseen kotietsintään ja paikanetsintään. Nähdäkseni tämänkaltaiset periaatteellisemmat kysymykset voidaan kuitenkin sivuuttaa tämän lakihankkeen yhteydessä ja keskittyä siihen, kuinka hallituksen esitykseen mahdollisesti sisältyvät

ongelmat voidaan pyrkiä minimoimaan. Seuraavaksi nostan esille neljä näkökulmaa, joihin kiinnitin huomiota perehtyessäni hallituksen esitykseen.

Alaikäisen puolesta annettu suostumus

Hallituksen esityksen mukaan tuomioistuimen etukäteisvalvonnasta voidaan luopua muun ohella tilanteessa, jossa laite-etsintään on saatu laitteen haltijan tai laitteeseen muuten oikeutetun henkilön vapaaehtoinen suostumus. Lakiin tämä on ehdotettu kirjattavaksi seuraavalla tavalla (ehdotetun pakkokeinolain 8 luvun 29 §:n 3 momentti): ”Pidättämiseen oikeutettu virkamies voi päättää laite-etsinnästä myös, jos laitteen haltija tai muu siihen oikeutettu vapaaehtoisesti käsillä oleva tilanne huomioon ottaen suostuu siihen ja edellytykset laite-etsinnän toimittamiselle muutoin täyttyvät.”

Hallituksen esityksessä on tunnistettu hyvin ne ongelmat, joita tämänkaltaiseen suostumuskonstruktioon yleisesti ottaen sisältyy, kuten myös se, että perustuslakivaliokunta on useasti korostunut olevan ongelmallista, jos perusoikeuksiin puuttuminen pyritään oikeuttamaan perusoikeuksien haltijan suostumuksella (katso perustuslakivaliokunnan käytännössä esityksen sivut 40–41). Sen sijaan hallituksen esityksessä on vain yhdellä virkkeellä todettu, että alaikäisen ” – – puolesta suostumuksen voisi antaa myös tämän lakimääräinen edustaja, kuten huoltaja tai muu edunvalvoja.” (esityksen sivu 34).

Kyse vaikuttaisi olevan siitä, että vanhempi voisi antaa myös lähes täysi-ikäisen lapsensa puolesta suostumuksen lapsen matkapuhelimen sisällön selvittämiseen. Tästä seuraa, että vanhempi voisi antaa lapsen puolesta suostumuksen myös tilanteessa, jossa esimerkiksi 17-vuotias nuori vastustaa luvan antamista. Tällaiset tilanteet olisivat epäilemättä harvinaisia, mutta eivät poissuljettua esimerkiksi tilanteessa, jossa alle 18-vuotias nuori on epäillyn tai asianomistajan asemassa. Annetaanko tällaisessa tilanteessa lapsen mielipiteelle mitään merkitystä? Itse ajattelin, että kuvatun kaltaisessa ristiriitatilanteessa asia olisi lähtökohtaisesti selvintä siirtää tuomioistuimen ratkaistavaksi.

Periaatteellisempi ongelma koskee seuraavaa kysymystä: kuinka perusteltua on antaa huoltajalle, kuten vanhemmalle, oikeus päättää alaikäisen lapsen puolesta laite-etsinnästä? Lähtökohta sinänsä on, että alaikäistä koskevaa puhevaltaa käyttää hänen huoltajansa. Toisaalta perusoikeussäännöksiin ei ole asetettu (tiettyjä poikkeuksia lukuun) ikärajaan liittyviä ehtoja (HE 309/1993 vp s. 23). Niinpä myös lapsella on lähtökohtaisesti samanlainen oikeus esimerkiksi yksityiselämään, luottamukselliseen viestintään ja oikeussuojaan kuin aikuisella. Tästä seuraa muun ohella se, ettei vanhempi voi noin vain tutkia (ainakaan lähellä täysikäisyyttä olevan) lapsensa matkapuhelinta. Tämä

huomioiden vaikuttaa jossakin määrin epäsystemaattiselta, että vanhempi voisi kuitenkin antaa lapsensa puolesta luvan laite-etsintään niissäkin tilanteissa, joissa lapsi on lähes täysi-ikäinen. Myös oikeussuojan näkökulmasta on ongelmallista, jos vanhempi voisi luopua lapsen puolesta tuomioistuimen ennakkovalvonnasta myös niissä tilanteissa, joissa kyse on lähes täysi-ikäisestä nuoresta. Ongelmaa korostaa, ettei asiasta säädettäisi selkeästi laissa, vaan esityksessä on lähdetty siitä, että mahdollisuus suostumuksen antamiseen sisältää sen, että vanhempi tai muu huoltaja voisi myös alle 18-vuotiaan lapsen puolesta päättää luopua etukäteisestä tuomioistuinkontrollista. Nähdäkseni tätä asiaa olisikin syytä pohtia tarkemmin lasten oikeuksien ja perusoikeuksien yleisten rajoitusedellytysten näkökulmasta.

Kyse on myös siitä, että perustuslakivaliokunnan käytännön näkökulmasta erilaiset suostumuskonstruktiot ovat jo itsessään ongelmallisia (katso esimerkiksi PeVL 30/2010 vp s. 6), ja vielä ongelmallisena voidaan pitää sitä, että vanhempi voisi päättää lapsensa puolesta tämän matkapuhelimen tutkimisesta. Luonnollisestikin ongelma hahmottuu eri tavalla riippuen siitä, puhutaanko pienistä lapsista vai lähellä täysikäisyyttä olevista nuorista, mutta lasten oikeuksien näkökulmasta voisi olla perusteltua lähteä siitä, että heidän laitteensa voidaan lähtökohtaisesti tutkia vain tuomioistuimen luvalla.

Vaikka hallituksen esityksessä lukee, että alaikäisen ” – – puolesta suostumuksen voisi antaa myös tämän lakimääräinen edustaja – – ” (esityksen sivu 34), termiä ”myös” ei voitane tulkita siten, että alaikäinen voisi itsenäisesti antaa suostumuksensa perusoikeuksistaan tinkimiseen. Pidänkin selvänä, ettei alaikäinen lapsi tai nuori voi antaa pätevää suostumusta laite-etsintään (katso myös esityksen sivu 42). Näin ollen vaihtoehdot typistyvät siihen, että joko huoltaja voi antaa suostumuksen alle 18-vuotiaan puolesta (kuten esityksessä on ehdotettu) tai vaihtoehtoisesti lasten tai nuorten kohdalla laite-etsinnästä voisi päättää ainoastaan tuomioistuin. Oman tulkintani mukaan jälkimmäinen vaihtoehto voisi täyttää paremmin perusoikeusdoktriinista tulevat vaatimukset, mutta kysymys ei ole mitenkään yksiselitteinen.

<u>Asian ratkaiseminen kuulematta laitteen haltijaa tai muuta laitteeseen oikeutettua</u>

Ehdotuksen mukaan tuomioistuin päättää laite-etsinnästä pidättämiseen oikeutetun virkamiehen vaatimuksesta. Käräjäoikeudessa ratkaisu voitaisiin tehdä kansliassa ilman istuntokäsittelyä, mutta tuomioistuimen harkinnan mukaan asia voitaisiin ratkaista myös vaatimuksen esittäjän tai hänen määräämänsä asiaan perehtyneen virkamiehen läsnä ollessa.

Sen sijaan laitteen haltijaa tai muuta laitteeseen oikeutettua ei kuultaisi asiaa ratkaistaessa (ehdotetun pakkokeinolain 8 luvun 29 §:n 2 momentin mukaan ”Asia ratkaistaan kuulematta laitteen

haltijaa tai muuta laitteeseen oikeutettua.”). Tulkintani mukaan ehdotettu kuulematta jättäminen on sinänsä hyväksyttävissä niin Euroopan unionin tuomioistuimen oikeuskäytännön kuin Euroopan ihmisoikeussopimuksen ja sitä täsmentävän ihmisoikeustuomioistuimen ratkaisukäytännön perusteella. Ehdotusta voidaan puoltaa myös prosessiekonomialla. Lisäksi ehdotukselle löytyy systemaattista tukea pakkokeinolaista, jossa erityistä kotietsintää koskeva tuomioistuinmenettely noudattaa samaa kaavaa: erityistä kotietsintää koskeva vaatimus ratkaistaan kuulematta henkilöä, jonka luona erityinen kotietsintä toimitettaisiin (PKL 8:17.2). Muotoilu vastaa sitä, kuinka esityksessä on ehdotettu säädettävän myös laite-etsintään liittyvästä ennakollisesta tuomioistuinmenettelystä.

Toisaalta on huomioitava, että erityinen kotietsintä toimitetaan käytännössä välittömästi etsinnän kohteena olevassa tilassa, kun taas laite-etsintä tyypillisesti toimitetaan vasta sen jälkeen, kun laite on jo otettu esitutkintaviranomaisten haltuun (katso myös esityksen sivu 45). Kyse voi olla esimerkiksi siitä, että poliisi saa haltuunsa matkapuhelimen, jonka jälkeen se hakee tuomioistuimelta luvan laite-etsinnälle. Jos lupa heltiää, sen jälkeen puhelimen sisältö tutkitaan poliisin toimitiloissa.

Näin ollen olisi periaatteessa mahdollista, että laite-etsinnästä päätettäessä kuultaisiin myös laitteen haltijaa tai muuta laitteeseen oikeutettua. Joissakin harvinaisemmissa tilanteissa tämä voisi olla perusteltua arvioitaessa sitä, täyttyvätkö asiassa pakkokeinolain 8 luvussa säädetyt edellytykset laite-etsinnälle. Voisikin olla perusteltua pohtia, pitäisikö ehdotettu muotoilu ”Asia ratkaistaan kuulematta laitteen haltijaa tai muuta laitteeseen oikeutettua” (ehdotetun pakkokeinolain 8 luvun 29 §:n 2 momentti) muuttaa vähemmän ehdottomaan muotoon ”Asia voidaan ratkaista kuulematta laitteen haltijaa tai muuta laitteeseen oikeutettua”. Tämä muotoilu ei edellyttäisi laitteen haltijan kuulemista käräjäoikeudessa, mutta ei sulkisi pois sitä mahdollisuutta, että laitteen haltijaa voitaisiin tarvittaessa kuulla arvioitaessa laite-etsinnän edellytysten käsillä oloa. Sanamuodon ”voidaan ratkaista” ongelma on tosin se, että se korostaisi nyt ehdotetun lainsäädäntöuudistuksen kasuistisuutta ja näin lisäisi myös pakkokeinolain sisäistä epäjohdonmukaisuutta, mutta kuten olen edellä todennut, pakkokeinolain sisäistä johdonmukaisuutta olisi mahdollista lisätä myöhemmin pakkokeinolain kokonaisarvioinnin yhteydessä.

<u>Siirtymäsäännös</u>

Tarkoituksena on sisällyttää ehdotettuun muutokseen siirtymäsäännös, joka kuuluu seuraavasti: ”Ennen tämän lain voimaantuloa tehdyn laite-etsinnän saattamiseen tuomioistuimen tutkittavaksi sovelletaan tämän lain voimaan tullessa olleita säännöksiä.” Siirtymäsäännös on perusteltu, mutta

se ei poista sitä käytännöllistä ongelmaa, jota tulkintani mukaan voi sisältyä laite-etsinnästä ennen lain voimaan tuloa saatujen todisteiden hyödynnettävyyteen. Tarkoitan tällä seuraavaa.

Oikeudenkäymiskaaren (4/1734, jäljempänä OK) 17 luvun 25 §:n 3 momentin nojalla tuomioistuin saa hyödyntää myös lainvastaisesti hankittua todistetta. Edellytys kuitenkin on, ettei hyödyntäminen vaaranna oikeudenmukaisen oikeudenkäynnin toteutumista ottaen huomioon asian laatu, todisteen hankkimistapaan liittyvä oikeudenloukkauksen vakavuus, hankkimistavan merkitys todisteen luotettavuudelle, todisteen merkitys asian ratkaisemisen kannalta ja muut olosuhteet. Arvioinnissa on annettava painoarvoa muun ohella sille, perustuuko todisteen hankkiminen lainvastaiseen viranomaistoimintaan (katso HE 46/2015 vp s. 94).

Käsittääkseni laite-etsinnästä saadut todisteet ovat tyypillisiä rikosasioissa (esityksen mukaan vuonna 2024 esitutkintaviranomaiset ovat tehneet keskimäärin 26 laite-etsintäpäätöstä per vuorokausi, katso esityksen sivut 22–23). Jos ehdotetut lait tulevat voimaan, on todennäköistä, että voimaan tulon aikaan on vireillä lukuisia rikosasioista, joissa todistelu perustuu ainakin osin laite-etsintöihin.

Tuomioistuimet on sidottu vapaaseen todistusharkintaan (OK 17:1.2), mutta voi olla, että ehdotetun lain mahdollisen voimaan tulon jälkeen kynnys hyväksyä laite-etsinnässä saadut tiedot todisteeksi on aikaisempaakin korkeampi niissä tilanteissa, joissa tiedot on saatu vanhan lain aikaan – eli ilman tuomioistuimen etukäteiskontrollia. Kyse on toisin sanoen siitä, että ehdotetun lain mahdollinen voimaantulo on vahva lisäargumentti sen puolesta, että aikaisemmin laite-etsinnässä saadut todisteet on asetettava hyödyntämiskieltoon. Mahdollista siis on, että useat lain voimaan tullessa vireillä olevat rikosasiat kuihtuvat kasaan.

Ymmärrettävistä syistä tähän asiaan ei ole kiinnitetty huomiota hallituksen esityksessä, enkä ole varma, voiko tähän ottaa lakivaliokunnassakaan kantaa. Mutta periaatteessa olisi ehkä mahdollista mainita tai korostaa, että ennen lain voimaan tuloa hankittujen laite-etsintätietojen mahdollisesta hyödyntämisestä todisteena tuomioistuimet päättävät oikeudenkäymiskaaren 17 luvun sääntöjen mukaisesti (OK 17:1.2 ja OK 17:25:3). Samalla lainsäätäjä voisi painottaa, että yleisenä lähtökohtana on todisteen hyödynnettävyys, mikä seuraa jo vapaan todistelun periaatteesta (katso myös HE 46/2014 vp s. 92). Tämänkaltainen kannanotto voisi antaa tuomioistuimille selkänojaa pohtia sitä, voidaanko ennen ehdotetun lain mahdollista voimaatuloa saatuja laite-etsintätietoja kuitenkin hyödyntää todisteena vai ei.

<u>Epäpätevä suostumus ja rikosvastuu</u>

Hallituksen esityksessä on tunnistettu, että virkamies, joka on pakkokeinosta päättäessään tai sitä toimeenpannessaan menetellyt lainvastaisesti, voi joutua asiasta virkarikosoikeudelliseen vastuuseen (esityksen sivu 44). Huomio on perusteltu, mutta ehdotettuun suostumuskonstruktioon voi sisältyä myös sellainen rikosoikeudellinen ulottuvuus, jonka katson tarpeelliseksi nostaa lyhyesti esille. Kyse on seuraavasta.

Esityksen mukaan pidättämiseen oikeutettu virkamies voi ensinnäkin päättää laite-etsinnästä, jos laitteen haltija tai muu laitteeseen oikeutettu vapaaehtoisesti suostuu siihen ja edellytykset laite-etsinnän toimittamiselle muutoin täyttyvät (ehdotetun pakkokeinolain 8 luvun 29 §:n 3 momentti). Toisaalta ehdotetun pakkokeinolain 8 luvun 29 §:n 5 momentin nojalla tuomioistuimen olisi laitteen haltijan tai muun laitteeseen oikeutetun henkilön vaatimuksesta jälkikäteen todettava, ovatko laite-etsinnän toimittamisen edellytykset olleet olemassa myös niissä tilanteissa, joissa laite-etsintä on perustunut laitteen haltijan tai muun laitteeseen oikeutetun suostumukseen. Näin ollen olisi tulkintani mukaan mahdollista, että laitteen haltija antaa ensiksi suostumuksensa ja sen jälkeen vaatii tuomioistuinta tutkimaan, onko hänen suostumuksensa ollut pätevä. Poissuljettua ei ole, että tuomioistuin toteaa suostumuksen olleen pätemätön, jolloin tehtyä laite-etsintää on jälkeenpäin pidettävä oikeudettomana.

Rikoslain 38 luvussa säädetään tieto- ja viestintärikoksista, kuten viestintäsalaisuuden loukkauksesta (RL 38:3). Käytännössä viestintäsalaisuuden loukkauksena on muun ohella kriminalisoitu oikeudettomasti tehdyt matkapuhelimen sisältöjen tutkimiset. Rikosoikeussystemaattisesti arvioituna uhrin suostumus poistaa lähtökohtaisesti teon oikeudettomuuden, mikä tarkoittaa sitä, että ihminen voi antaa luvan esimerkiksi oman puhelimensa tarkastamiseen. Jos lupa (suostumus) on pätevä, kyse ei ole rikoksesta.

Sen sijaan niissä tilanteissa, joissa suostumus on syystä tai toisesta ollut pätemätön, tekoa lähtökohtaisesti pidetään rikoslain tarkoittamalla tavalla oikeudettomana. Tällöin puhelimen sisällön selvittäminen voi konkretisoida rikosvastuun. Niinpä voidaan esittää, että myös sellaisissa tilanteissa, joissa tuomioistuin jälkikäteen toteaisi laite-etsintään annetun suostumuksen pätemättömäksi, voisi laite-etsintäpäätöksen tehneen virkamiehen kohdalla tulla (virkavastuun lisäksi) arvioitavaksi rikosvastuu jostakin rikoslain 38 luvun rikoksesta, kuten viestintäsalaisuuden loukkauksesta. Tämä olisi poikkeuksellista, mutta ei poissuljettua. Nähdäkseni tämä näkökulma korostaa paitsi suostumuskonstruktion ongelmallisuutta (käsittääkseni suostumuskonstruktio on sisällytetty ehdotukseen vasta jatkovalmistelussa) myös sitä, että suostumisperusteisten laite-etsintöjen käytössä on syytä olla pidättyväinen. Käytännössä tämä tarkoittaa sitä, että mikäli ehdotettu laki tulee voimaan, suostumukseen perustuvat laite-etsinnät on syytä typistää suostumuksen näkökulmasta

vain täysin selviin tilanteisiin, eli tilanteisiin, joissa laitteen haltijalla on nimenomainen toive laitteen tutkimisesta.

Yhteenveto ja suositukset lakivaliokunnalle

Edellä todetusti hallituksen esityksen sisältämät ehdotukset uudeksi lainsäädännöksi ovat perusteltuja ja tarpeellisia. Ehdotus sisältää aika merkittäviäkin periaatteellisia kysymyksiä, mutta oman tulkintani mukaan mahdollisissa viilauksissa on siltikin perusteltua keskittyä nyansseihin. Näin siksi, että ehdotetut muutokset on saatettava mahdollisimman kiireellisesti voimaan.

Ensinnäkin pitäisin perusteltuna, että lakivaliokunta pohtisi suostumusperusteista laite-etsintää tilanteissa, joissa laitteen haltija on alaikäinen. Onko perusteltua lähteä siitä, että huoltaja voi päättää myös lähellä täysi-ikäisyyttä olevan nuoren matkapuhelimen tutkinnasta, ja jos on, pitäisikö tästä säätää tarkemmin? Oman tulkintani mukaan olisi selvintä, jos alaikäisen kohdalla päätöksen laite-etsinnästä voisi tehdä vain tuomioistuin. Toiseksi pitäisin perusteltuna pohtia sitä, pitäisikö ehdotetun lain sanamuoto muotoilla siten, että laite-etsintää koskevassa asiassa voitaisiin tarvittaessa kuulla myös laitteen haltijaa tai muuta laitteeseen oikeutettua. Tämä onnistui ehdotetun lain sanamuodon pienellä viilaamisella. Kolmanneksi pitäisin pohdinnan arvoisena sellaista lakivaliokunnan kannanottoa, jossa huomioitaisiin ne haasteet, joita voi lain mahdollisen voimaan tulon jälkeen liittyä ennen lain voimaan tuloa hankittujen laite-etsintätietojen hyödyntämiseen todisteena. Neljänneksi pitäisin perusteltuna korostaa pidättyväistä suhtautumista suostumusperusteisiin laite-etsintöihin.

Torinossa 5.9.2025

Tatu Hyttinen
OTT, VTM, VT, rikosoikeuden apulaisprofessori